

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ВІРА ДОВЖЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VIRA DOVZHENKO v. UKRAINE)**

(Заява № 26646/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 січня 2019 року

ОСТАТОЧНЕ

15.04.2019

*Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Віра Довженко проти України»

Європейський суд з прав людини (Четверта секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Фаріс Вегабовіч (*Faris Vehabović*), Голова,

Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),

Егідіус Куріс (*Egidijus Kūris*),

Карло Ранцоні (*Carlo Ranzoni*),

Жорж Раварані (*Georges Ravarani*),

Марко Бошняк (*Marko Bošnjak*),

Петер Пацолай (*Péter Paczolay*), судді,

та Маріалена Цирлі (*Marialena Tsirli*), Секретар секції,

після обговорення за зачиненими дверима 11 грудня 2018 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 26646/07), яку 13 червня 2007 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянка України, пані Віра Григорівна Довженко (далі – заявниця).

2. Заявницю, якій була надана правова допомога, представляв пан Є.Л. Бойченко, юрист, який практикує у м. Страсбург. Уряд України (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження пан І. Ліщина з Міністерства юстиції України.

3. Заявниця скаржилася, що несанкціоноване надання в оренду на один рік її земельної ділянки та ненадання їй будь-якого відшкодування у зв'язку з цим становили незаконне та непропорційне втручання у її права, гарантовані статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

4. 15 травня 2017 року про скаргу на стверджуване порушення майнових прав заявниці було повідомлено Уряд, а решту скарг у заяві було визнано неприйнятними відповідно до пункту 3 Правила 54 Регламенту Суду.

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявниця народилась у 1934 році та проживає у м. Богдани.

6. 26 січня 2004 року відповідно до розпорядження Варвинської районної державної адміністрації від 22 грудня 2003 року заявниця отримала від держави акт на право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення (державний акт на право власності). Відповідно до передбаченого національним законодавством порядку це становило офіційну реєстрацію її права власності на землю. У той час заявниця не зверталася із заявою про встановлення меж ділянки в натурі та не займалась землеробством.

7. 26 липня 2004 року районна адміністрація уклала договір оренди з приватною компанією «Б.», за яким компанія мала орендувати землю заявниці та сплачувати орендну плату районній адміністрації. Заявниця про цей договір поінформована не була. Вона дізналася про договір оренди тільки у вересні 2004 року, коли приватна компанія «Б.» засіяла землю.

8. 04 жовтня 2004 року заявниця звернулася до районної адміністрації за дозволом на встановлення меж її землі в натурі. У зв'язку з цим 19 жовтня 2004 року районна адміністрація розпорядилася припинити дію договору оренди з компанією «Б.» та дала дозвіл заявниці на проведення робіт із винесення меж земельної ділянки в натурі.

9. У липні 2005 року компанія зібрала врожай з землі заявниці. 25 липня 2005 року до договору оренди від 26 липня 2004 року були внесені зміни, якими земельна ділянка заявниці була виключена з переліку орендованих земель. З цього моменту земля заявниці більше не була орендованою власністю, і компанія «Б.» не користувалася нею. Того місяця межі земельної ділянки заявниці були встановлені в натурі.

10. 20 січня 2006 року заявниця звернулася до національних судів із цивільним позовом проти районної адміністрації та компанії «Б.». Стверджуючи, що договір оренди від 26 липня 2004 року порушив її майнові права та мав бути визнаний недійсним, вона вимагала надати їй відшкодування за користування землею компанією «Б.». Заявниця стверджувала, що сума відшкодування, яка мала бути їй сплачена, дорівнювала вартості зібраного з її землі врожаю.

11. 02 червня 2006 року Варвинський районний суд Чернігівської області задовольнив позов заявниці. Зокрема, суд встановив, що після отримання заявницею акту на право власності на відповідну земельну ділянку, районна адміністрація не повинна була укладати жодних договорів щодо цієї землі з іншими особами. Стосовно меж земельної ділянки суд встановив, що районна адміністрація незаконно пов'язала їхнє встановлення із наявністю у заявниці прав власності. Він також зазначив, що незважаючи на невстановлення меж в натурі, районній адміністрації повинно було бути відомо про право власності заявниці на відповідну землю із земельного кадастру та схем місцевих

земельних ділянок. Суд додав, що після подання своєї заяви від 04 жовтня

2004 року про встановлення меж її ділянки в натурі заявниця намагалася пришвидшити цей процес, звертаючись до районної адміністрації та інших державних органів, проте безрезультатно. Суд дійшов висновку, що договір оренди від 26 липня 2004 року порушив майнові права заявниці та мав бути визнаний недійсним. Суд також встановив, що відповідно до національного законодавства заявниця мала право на відшкодування за користування її власністю, розмір якого дорівнював вартості зібраного з її землі врожаю (29 210 українських гривень (далі – грн.); 4 493 євро на момент подій). На думку суду, відшкодування мали сплатити заявниці як районна адміністрація, так і компанія «Б.», оскільки вони несли солідарну відповідальність за неправомірне користування землею заявниці.

12. Районна адміністрація подала апеляційну скаргу. 12 вересня 2006 року Апеляційний суд Чернігівської області скасував зазначене рішення. Суд зазначив, що використання компанією «Б.» землі заявниці було законним, оскільки воно здійснювалося відповідно до договору оренди. Суд також наголосив, що відповідно до статті 125 Земельного кодексу України право власника користуватися земельною ділянкою виникало лише після встановлення меж в натурі та після отримання власником документу, що посвідчував таке право. Апеляційний суд дійшов висновку, що заявниця не мала права на відшкодування, оскільки межі її землі були встановлені в натурі лише у липні 2005 року; оскільки до цієї дати вона не могла користуватися землею, то не могла виявляти інтерес до зібраного врожаю.

13. Заявниця подала касаційну скаргу. 04 січня 2007 року Верховний Суд України відмовив у розгляді по суті касаційної скарги заявниці, визнавши її необґрунтованою.

14. У незазначену дату заявниця подала ще один цивільний позов до компанії «Б.», вимагаючи відшкодування вартості землі, якою користувалася компанія «Б.», а також орендної плати за користування її землею. 07 червня 2006 року Варвинський районний суд Чернігівської області залишив цю позовну заяву без розгляду з огляду на поведінку заявниці, пославшись на її неодноразову неявку у судові засідання в її справі без поважних причин.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Конституція України

Стаття 41

«Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом ...»

В. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року

Стаття 373. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності

...«3. Право власності на земельну ділянку поширюється на поверхневий (грунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об'єкти, багаторічні насадження ...».

С. Земельний кодекс України (у редакції, застосовній на момент обставин справи)

Стаття 125. Виникнення права власності та права користуватися земельною ділянкою

«1. Право власності та право постійного користування на земельну ділянку виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації.

...

2. Приступати до використання земельної ділянки до встановлення її меж у натурі, одержання документа, що посвідчує право на неї, та державної реєстрації забороняється.

Стаття 212. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок

«1. Самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.»

Д. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» (у редакції, застосовній на момент обставин справи)

Стаття 13. Використання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок

«Нерозподілені (невитребувані) земельні ділянки за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради чи районної державної адміністрації можуть передаватися в оренду для використання за цільовим призначенням до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку...»

Е. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ»

«...самовільно зайняті земельні ділянки повертаються їх власникам або землекористувачам з передачею останнім незібраного врожаю без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

15. Заявниця скаржилася, що надання Варвинською районною державною адміністрацією земельної ділянки, яка їй належала, в оренду компанії «Б.» без її дозволу та жодного відшкодування, становило незаконне та непропорційне втручання у її права, гарантовані статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, яка передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.»

А. Прийнятність

16. Уряд стверджував, що заявниця не вичерпала національні засоби юридичного захисту та не зазнала суттєвої шкоди.

1. Невичерпання національних засобів юридичного захисту

17. Уряд стверджував, що заявниця не мала наміру користуватися відповідною земельною ділянкою для ведення сільськогосподарського виробництва, оскільки вона не встановила меж ділянки у натурі (правова умова для користування землею) та не надала жодної інформації про свої плани щодо цього. Отже, згідно з твердженнями Уряду заявниця не мала права на відшкодування у зв'язку з користуванням її власністю, яке дорівнювало вартості зібраного з її землі врожаю, та могла вимагати лише відшкодування орендної плати, яку потенційно могла отримати, надавши землю в оренду. На його

думку, подавши позов від 20 січня 2006 року та вимагаючи відшкодування у розмірі вартості врожаю, заявниця обрала неправильний засіб юридичного захисту. Він вважав, що натомість заявниця мала подати позов про відшкодування шкоди у розмірі орендної плати. Уряд також поінформував Суд, що у незазначену дату заявниця подала ще один цивільний позов до компанії «Б.», вимагаючи відшкодування вартості землі, якою користувалася компанія «Б.», а також орендної плати за користування її землею. 07 червня 2006 року Варвинський районний суд Чернігівської області залишив цей позов без розгляду з огляду на поведінку заявниці, посилаючись на її неодноразову неявку у судові засідання у її справі без поважних причин. Отже, він вважав, що заявниця не вичерпала доступні їй національні засоби юридичного захисту.

18. Заявниця відповіла, що, подавши 20 січня 2006 року до національних судів позов проти районної адміністрації та компанії «Б.», вона вимагала відшкодування вартості зібраного з її земельної ділянки врожаю, що на її думку було належним відшкодуванням за незаконне користування її землею. Вона зазначила, що Уряд не навів жодних аргументів, які б доводили, що запропонована ним процедура, дала б їй більше можливостей, аніж використаний нею засіб юридичного захисту.

19. Суд нагадує, що мета правила вичерпання національних засобів юридичного захисту полягає у наданні Договірним державам можливості запобігти порушенню, у зв'язку з яким проти них подано скаргу, чи виправити такі порушення ще до того, як йому будуть подані скарги. Так, скарги, які згодом мають бути висунуті на міжнародному рівні, спочатку мають бути подані до національних судів, принаймні по суті та з дотриманням формальних вимог і строків, встановлених національним законодавством. Проте зобов'язання за статтею 35 вимагає лише, щоб заявник звертався до засобів юридичного захисту, які здаються ефективними, адекватними та доступними. Зокрема, Конвенція вимагає вичерпання лише тих засобів юридичного захисту, які пов'язані зі стверджуваними порушеннями та при цьому є доступними і достатніми (див, наприклад, рішення у справі «Сейдович проти Італії» [ВІІ] (*Sejdovic v. Italy*) [GC], заява № 56581/00, пункти 43 – 46, ЄСПЛ 2006–II). Для цілей цього положення важливо, що використовуючи відповідний національний засіб юридичного захисту, заявник надає національним судам можливість першими вирішити скарги за Конвенцією, які він має намір подати до Суду (див., наприклад, ухвали щодо прийнятності у справах «Сімонс проти Бельгії» (*Simons v. Belgium*), заява № 71407/10, пункт 23, від 28 серпня 2012 року та «Ернаїз-ван ден Ейден проти Бельгії» (*Hernaiz-van den Eyndenv. Belgium*), заява № 618/08, пункт 19, від 07 травня 2013 року).

20. У цій справі заявниця скаржилася за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що Варвинська районна державна адміністрація незаконно, без її згоди надала її земельну ділянку в оренду компанії «Б.» на один рік, а вона не отримала жодного відшкодування у зв'язку з цим. 20 січня 2006 року вона подала цивільний позов до районної адміністрації та компанії «Б.» на національному рівні, стверджуючи, що договір оренди від 26 липня 2004 року порушив її майнові права, та вимагала надання відшкодування за незаконне користування цією компанією її землею.

21. Суд зазначає, що Уряд не оскаржував того, що цивільний позов про відшкодування шкоди був належним національним засобом юридичного захисту, який мав бути використаний за обставин цієї справи. Він також не стверджував, що заявниця принаймні по суті не висунула свою скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на національному рівні. Уряд лише зазначив, що вона помилково вимагала в якості відшкодування вартість урожаю.

22. Суд також зазначає, що відповідне провадження дозволило національним судам вирішити по суті скарги заявниці на стверджуване порушення її майнових прав та питання надання відшкодування у зв'язку з цим. Тому саме національні суди мали вирішити питання щодо надання відповідного відшкодування, якби вони дійшли висновку, що права заявниці були порушені. Отже, висунуте Урядом заперечення щодо надання відшкодування, якого вимагала заявниця, не має значення для цілей вичерпання засобів юридичного захисту.

23. Таким чином, Суд не погоджується з доводами Уряду, що заявниця повинна була подати ще один цивільний позов, вимагаючи відшкодування у розмірі орендної плати. Тому він переконаний, що, подавши 20 січня 2006 року позов, заявниця дала національним судам можливість першими вирішити її скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції й, відповідно, належним чином вичерпала національні засоби юридичного захисту. Отже, зауваження Уряду має бути відхилене.

2. Чи зазнала заявниця суттєвої шкоди

24. Уряд наполягав на своїй позиції, що заявниця не мала наміру користуватися відповідною земельною ділянкою для ведення сільськогосподарського виробництва, оскільки вона не встановила меж ділянки у натурі, а тому не могла стверджувати про свою зацікавленість у врожаї, зібраному за період надання її землі в оренду. На його думку, заявниця могла вимагати лише відшкодування орендної плати, яку вона потенційно могла отримати, надавши землю в оренду у період з 26 липня 2004 року до 25 липня 2005 року (тривалість договору оренди між районною адміністрацією та

компанією «Б.»), розмір якої становив 1 136,48 грн (близько 186 євро на момент подій).

25. У зв'язку з цим Уряд посилався на практику Суду (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Свистун проти України» (*Svystun v. Ukraine*), заява № 25250/16 та дві інші заяви, від 03 листопада 2016 року), в якій він встановив, що заявники не зазнавали суттєвої шкоди внаслідок несвоєчасного виконання рішень, якими їм було присуджено відносно малі суми (менше 200 євро) соціальних виплат та різних надбавок до пенсій. Уряд дійшов висновку, що оскільки заявниця не стверджувала, що втрата такої суми могла суттєво вплинути на її особисте життя, вона не зазнала суттєвої шкоди, а її скарга була неприйнятною (підпункт «b» пункту 3 статті 35 Конвенції).

26. Заявниця відповіла, що її скарга стосувалася порушення її майнових прав на спірну земельну ділянку, якою вона не могла користуватися та розпоряджатися протягом одного року через незаконні дії районної адміністрації. Так, на її думку зазначене порушення стосувалося важливих принципових питань та завдало їй суттєву шкоду, незалежно від конкретної матеріальної зацікавленості. Щодо матеріальної зацікавленості вона також зазначила, що розмір відшкодування, який вона вимагала у своєму позові від 20 січня 2006 року, становив 4 493 євро, та 02 червня 2006 року Варвинський районний суд Чернігівської області задовольнив її позовні вимоги.

27. Суд зазначає, що у будь-якому разі відповідна матеріальна зацікавленість не є єдиним фактором для визначення того, чи зазнала заявниця суттєвої шкоди. Дійсно, порушення Конвенції може стосуватися важливих принципових питань і таким чином завдати суттєвої шкоди, не вплинувши на матеріальну зацікавленість (див., наприклад, рішення у справах «Джуран проти Румунії» (*Giuran v. Romania*), заява № 24360/04, пункти 22 та 23, ЄСПЛ 2011 (витяги) та «Константін Стефанов проти Болгарії» (*Konstantin Stefanov v. Bulgaria*), заява № 35399/05, пункти 46 та 47, від 27 жовтня 2015 року).

28. У цій справі заявниця скаржилася, що її власність була надана в оренду і використовувалася без її дозволу, а вона не отримала жодного відшкодування у зв'язку з цим. З огляду на важливі питання, які порушувалися у зв'язку з цим, а саме повна відмова заявниці в її правах на користування та отримання доходу, притаманних праву власності на відповідну земельну ділянку, заявниця не могла вважатися такою, що не зазнала суттєвої шкоди. З цього випливає, що заперечення Уряду має бути відхилене.

3. Висновок щодо прийнятності

29. Суд також зазначає, що скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 1 та підпункту «b» пункту 3 статті 35 Конвенції та вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

30. Заявниця стверджувала, що втручання в її майнові права було незаконним, оскільки районна адміністрація не мала правових підстав для надання її землі в оренду з огляду на її право власності на неї. На думку заявниці той факт, що до липня 2004 року межі спірної землі не були встановлені в натурі, не давав районній адміністрації права надавати її власність в оренду. Заявниця додала, що ще у жовтні 2004 року вона зверталася із заявою про встановлення меж її ділянки в натурі, проте районна адміністрація відкладала цю процедуру, незважаючи на її численні заяви. Так, на її думку межі могли бути встановлені раніше, якби зазначену землю не займала компанія «Б.», яка вже засіяла землю та очікувала отримати прибуток, зібравши врожай.

31. Заявниця також стверджувала, що відповідне втручання поклало на неї надмірний тягар, оскільки їй відмовили у наданні будь-якого відшкодування за незаконне користування її землею. Вона також зазначила, що рішення про припинення надання в оренду її землі було прийняте ще 19 жовтня 2004 року, тоді як зміни до договору оренди, які виключали земельну ділянку заявниці з переліку орендованих земель, були внесені лише 25 липня 2005 року, після того як компанія «Б.» збрала врожай з її землі. До цієї дати її ділянка використовувалася компанією «Б.». Отже, на думку заявниці, затримка у спробах районної адміністрації виправити ситуацію була значною. З огляду на ненадання заявниці жодного відшкодування це становило непропорційне втручання в її майнові права.

32. Уряд зазначив, що відповідно до національного законодавства заявниця не могла користуватися своєю земельною ділянкою до встановлення її меж в натурі. Згідно з його твердженнями, хоча заявниця мала державний акт на право власності на зазначену землю, вона не мала законних сподівань на фактичне користування нею до встановлення її меж в натурі, а тому не могла вимагати відшкодування за користування її землею для сільськогосподарських цілей, у тому числі відшкодування вартості зібраного врожаю.

33. Уряд також стверджував, що як тільки районна адміністрація дізналася про помилкове надання в оренду землі заявниці, вона одразу

вжила всі необхідні заходи для виправлення ситуації. Так, на думку Уряду, з огляду на оперативне виправлення районною адміністрацією своєї помилки шляхом виключення землі заявниці з переліку орендованих земель, покладений на неї у зв'язку з цим тягар не міг вважатися надмірним.

2. Оцінка Суду

34. По-перше, Суд зазначає, що з матеріалів справи зрозуміло – відповідна земельна ділянка становила «власність» заявниці у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Дійсно, Уряд не оскаржував, що вона була власником землі та з січня 2004 року мала державний акт на право власності, який засвідчував її право власності. Він також не оскаржував, що надання власності заявниці в оренду без її згоди становило втручання в її право на мирне володіння своїм майном.

(а) Щодо застосовної норми статті 1 Першого протоколу до Конвенції

35. Далі Суд нагадує, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції містить три чіткі норми: перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, носить загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності і підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає, що Договірні держави мають право, *inter alia*, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Однак ці норми не є непов'язаними за своєю суттю. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном і тому повинні тлумачитися у контексті загального принципу, закріпленого першою нормою (див., наприклад, рішення у справі «Скордіно проти Італії № 1» [ВП] (*Scordino v. Italy* (no. 1) [GC], заява № 36813/97, пункт 78, ЄСПЛ 2006-V).

36. На думку Суду, надання районною адміністрацією землі заявниці в оренду компанії «Б.» не становило «позбавлення власності» у розумінні другого речення першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Дійсно, заявниця залишалась законним власником ділянки, оскільки її право власності не скасовувалося, а з матеріалів вбачається, що районна адміністрація не мала наміру вилучати її. Крім того, оскаржуване втручання у майнові права заявниці насправді зводилося до обмеження права користування та отримання доходу, і тривало не більше одного року.

37. Суд також зазначає, що надання землі заявниці в оренду не здійснювалося у контексті виконання конкретного положення національного законодавства, спрямованого на надання державі контролю над використанням власності (див. для порівняння рішення

у справі «Населений пункт Урбарська району Тренчіанське Біскупіце проти Словаччини» (*Urbárska Obec Trenčianske Biskupice v. Slovakia*), заява № 74258/01, пункт 140, від 27 листопада 2007 року). Тому розгляд цієї справи у світлі другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції не є доцільним.

38. Отже, Суд розгляне справу у світлі загальних принципів, закріплених у першому реченні цієї статті Конвенції.

(b) Щодо виправдання втручання

39. Суд повторює, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції вимагає, щоб будь-яке втручання державних органів у мирне володіння майном було законним. У зв'язку з цим Суд нагадує, що для того, щоб втручання було законним воно, перш за все, повинно мати правові підстави у національному законодавстві (див. рішення у справах «Щокін проти України» (*Shchokin v. Ukraine*), заяви № 23759/03 та № 37943/06, пункт 51, від 14 жовтня 2010 року; «Компанія «Юнспед Пакет Сервісі СаН Ве Тік. А.Ш. проти Болгарії» (*Ünsped Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş.v. Bulgaria*), заява № 3503/08, пункт 37, від 13 жовтня 2015 року та «Крістіана Лтд. проти Литви» (*Kristiana Ltd v. Lithuania*), заява № 36184/13, пункти 102 та 103, від 06 лютого 2018 року).

40. Хоча заявниця не мала права користуватися спірною земельною ділянкою через невстановлення її меж в натурі, Суд зазначає, що коли спірна земельна ділянка була надана в оренду, заявниця вже мала державний акт на право власності, який засвідчував її виключні права на неї відповідно до статті 125 Земельного кодексу України та виключав будь-яке втручання третіх осіб у її власність. Отже, з цього випливає, що на момент обставин справи у національному законодавстві не існувало жодних положень, які б становили достатні правові підстави для оскаржуваних обмежувальних заходів.

41. Це означає, що зазначене втручання у мирне володіння заявницею її майном явно порушило законодавство України та не було законним для цілей аналізу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

42. Наведений висновок виключає необхідність з'ясовувати, чи переслідувало відповідне втручання законну мету, та чи був забезпечений справедливий баланс між вимогами загального суспільного інтересу і вимогами захисту основоположних прав заявниці (див. рішення у справі «Іатрідіс проти Греції» [ВП] (*Iatridis v. Greece*) [GC], заява № 31107/96, пункти 58 та 62, ЄСПЛ 1999-II; див. також рішення у справі «Дімітр Йорданов проти Болгарії» (*Dimitar Yordanov v. Bulgaria*), заява № 3401/09, пункти 63 та 65, від 06 вересня 2018 року).

43. Отже, було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

44. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Шкода

45. Заявниця вимагала 4 493 євро в якості відшкодування матеріальної шкоди. Свою вимогу вона обґрунтовувала розміром відшкодування за зібраний врожай, присудженого їй Варвинським районним судом Чернігівської області 02 червня 2006 року та надала відповідні розрахунки у зв'язку з цим. Вона також вимагала 5 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

46. Уряд заперечив проти вимоги заявниці, стверджуючи, що вона була необґрунтованою. Стосовно матеріальної шкоди Уряд додав, що фактично понесені заявницею збитки не мали прирівнюватись до вартості врожаю, оскільки заявниця не мала очікувань щодо користування землею для сільськогосподарських цілей.

47. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявниці 4 000 євро за обома пунктами у зв'язку з незаконним користуванням її власністю.

B. Судові та інші витрати

48. Заявниця не подала жодних вимог щодо судових та інших витрат.

C. Пеня

49. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
  - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 4 000 (чотири тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування матеріальної та моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 січня 2019 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Маріалена Цирлі
(*Marialena Tsirli*)
Секретар

Фаріс Вегабовіч
(*Faris Vehabović*)
Голова